

СЕКЦІЯ 1 СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

УДК 339.9

DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-4263/2023-4-1>**Ковальчук Т.Г.***кандидат економічних наук, доцент,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана***Kovalchuk Tamila***Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman*

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ГЛОБАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СТРУКТУРНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

PRIORITY AREAS FOR THE DEVELOPMENT OF GLOBAL ENTREPRENEURSHIP IN UKRAINE IN THE CONTEXT OF STRUCTURAL TRANSFORMATION OF THE DIGITAL ECONOMY

АНОТАЦІЯ

Сучасний розвиток глобального підприємництва України обумовлює необхідність здійснювати модернізацію, враховуючи трансформацію цифрової економіки, складну ситуацію в країні, спричинену війною, національні особливості соціально-економічних відносин та зміни глобального ринку. У статті досліджено, що економічна складова розвитку глобального підприємництва пов'язана насамперед із зростанням та розширенням послуг у галузі інформаційно-комунікаційних технологій, побудованих на цифровізації економіки, проаналізовано стан світової та української економіки за останній період, зазначено, що Україна переходить на формування нової галузевої моделі національної економіки, яка вирішуватиме питання трансформації її індустріального суспільства в постіндустріальне відповідно до цілей сталого розвитку у післявоєнний період. Виявлено, що цифрова трансформація бізнесу може відбуватися двома способами – швидким, але ризиковим та поступовим, але більш стабільним. Обґрунтовано, що цифрова стратегія фірми вимагає зміни всього менеджменту розвитку глобального підприємництва України в контексті структурної трансформації цифрової економіки, особливо бізнес-моделі. Запропоновано ряд рекомендацій для того, щоб сприяти розвитку глобального підприємництва України в контексті структурної трансформації цифрової економіки.

Ключові слова: глобальне підприємництво, цифрова економіка, цифрова стратегія, бізнес-структура, трансформація.

ANNOTATION

The modern development of global entrepreneurship in Ukraine necessitates modernisation, taking into account the transformation of the digital economy, the difficult situation in the country caused by the war, national peculiarities of socio-economic relations and changes in the global market. The article investigates that the modern interpretation of the concept of entrepreneurship is closely related to innovative development as the main component of obtaining effective performance results to meet economic and social needs and increase the level of competitiveness. It is found that the economic component of global entrepreneurship development is primarily associated with the growth and expansion of services in the field of information and communication technolo-

gies based on the digitalisation of the economy. The state of the world economy in the recent period is analysed, and the results of the functioning of the Ukrainian economy in recent years are assessed within the framework of two approaches that differ in the criteria used. It is noted that Ukraine is moving to the formation of a new sectoral model of the national economy, which will address the transformation of its industrial society into a post-industrial one in accordance with the goals of sustainable development in the post-war period. It is found that the digital transformation of business can take place in two ways – fast but risky and gradual but more stable. The destruction caused by the war should be used as an opportunity to restore, modernise and expand the use of access to communication and digital infrastructure. In the medium term, numerous measures can be introduced to ensure that firms in the digital economy can access finance and talent, as well as reduce bureaucratic procedures. In the longer term, Ukraine could focus on building a robust data infrastructure to measure the digital economy. It is substantiated that a firm's digital strategy requires a change in the entire management of Ukraine's global enterprise development in the context of the structural transformation of the digital economy, especially the business model. Small and medium-sized enterprises can use business models focused on organisational processes and customer value. A number of recommendations are proposed to promote the development of global entrepreneurship in Ukraine in the context of the structural transformation of the digital economy.

Key words: global entrepreneurship, digital economy, digital strategy, business structure, transformation.

Постановка проблеми. Сучасні тенденції розвитку глобального підприємництва в умовах цифрової економіки вимагають трансформації та модернізації національної соціально-економічної системи, в тому числі і підприємництва, для забезпечення стабільного розвитку та підвищення якості життя українських громадян. Впровадження та використання цифрових технологій принесе бажані результати лише тоді,

коли буде доступним не лише державним установам та великому бізнесу, а й малому та середньому, стане звичним і повсякденним явищем українського суспільства на шляху до відбудови економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Важлива роль у науковому доробку питань обґрунтування особливостей вдосконалення структурної динаміки глобального підприємництва належить таким відомим вченим, як: Бурик З.М., Василюк С.М., Васюткіна Н.В., Вецко Т.М., Дем'яненко Т.І., Жилінська О.І., Квятковська Л.А., Компанець К.А., Полякова Я.О., Савченко С.М., Ситницький М.В., Чухлата Ж.Г., Шелегеда Б.Г., Шершньова З.Є., Черваньова Д.М. та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на широке теоретико-прикладне опрацювання питань вдосконалення структурної динаміки глобального підприємництва, доцільно відзначити про відсутність комплексного управління розвитком підприємства із позиції цілісного підходу, враховуючи цифровізацію економіки, що потребує подальшого дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування особливостей концептуальних засад розвитку структурної динаміки глобального підприємництва в умовах цифровізації економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Створення багатства та динамізму країни залежить від конкурентоспроможності її фірм, а це, у свою чергу, фундаментально залежить від можливостей її підприємців та менеджерів. Суть сучасної фірми полягає в спеціалізації функцій. Індивідуальний підприємець виявляє або створює бізнес-можливості, які потім використовуються фірмою, фінансує капітал для впровадження новацій, виконує роль арбітра або «продає ідею» бізнес-проекту [1, с. 85]. Також слід враховувати «корпоративного підприємця» або виконавчого директора великих фірм. Вони не обмежуються ефективним управлінням активами фірми та координацією і контролем її діяльності, а повинні передбачати зміни та керувати ними. Сучасне трактування поняття «підприємець» пов'язане з ім'ям Шумпетера Й., який заклав фундамент теорії підприємництва, побудувавши модель економічного розвитку, центральне місце в якій зайняв новатор [2, с. 65]. З цього моменту поняття «підприємництво» та «інновація» стають нерозривно пов'язаними між собою.

Головною тенденцією розвитку глобального підприємництва в Україні стала заміна концепції економічного зростання концепцією економічного розвитку на основі широкого впровадження інноваційних технологій, яку передбачав Шумпетер Й. Для сталого розвитку ринку інноваційних технологій в Україні необхідно трансформувати бізнес-середовище в напрямі скорочення наявних розривів із технологічно розвиненими економіками.

Протягом минулого десятиліття в економіці України спостерігалось стабільне зростання та розширення експортно орієнтованого сектору послуг у галузі інформаційно-комунікаційних технологій, чому частково сприяли реформи, спрямовані на посилення відкритості та макроекономічної стабільності. Діяльність приватного сектору, особливо щодо інновацій, утруднена у зв'язку з переважанням державної форми власності, обтяжливим регулюванням та використанням масштабних, але часом неефективних механізмів підтримки. Стимулювання широкого експериментування з використанням ідей щодо створення вартості та підвищення продуктивності матиме найважливіше значення для підтримки економічного розвитку в Україні в середньостроковій та довгостроковій перспективі [3, с. 29].

Доцільно насамперед зазначити, що 2020 р. – це рік, коли більшості країн світу довелося йти на крайні заходи: запроваджувати масштабні локдаун, закрити цілі сектори економіки, вбудувати нові механізми взаємодії з громадянами та переходити до повсюдної цифровізації. А 2022 р. остаточно підірвав «здоров'я» світової економіки, перервав повернення до нормального життя і до колишніх темпів зростання добробуту після ковідної кризи. 2023 р. не обіцяє ніякого полегшення, а словом року обіцяє стати «реція». Причини нинішньої «хвороби» криються в хронічних проблемах світової економіки. Вона, можливо, і впоралася б із ними, якби В. Путін не відправив російську армію завойовувати Україну та не пішов енергетичною війною на Європу. Спричинені вторгненням Росії в Україну потрясіння стали останньою краплею, в якій захлинулося постковідне відновлення у світі [4]. Чим ближче підходив 2023 рік, тим було більше прогнозів про те, що він стане третім в антирейтингу ХХІ ст. Більшість міжнародних організацій вважають, що 2023 р. за результатами стане гіршим у фінансовому плані за 2020 р., коли почалася пандемія, і за 2009 р., після світової фінансової кризи [5].

Оцінку підсумків функціонування економіки України за останні роки доцільно розглядати в рамках двох підходів, що відрізняються критеріями, які використовуються. Перший підхід ґрунтується на традиційному аналізі виконання найважливіших параметрів прогнозу економічного і соціального розвитку України, який було схвалено постановою Кабінету Міністрів України від 29.07.2020 № 671 «Про схвалення Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2021–2023 роки». У рамках другого підходу увага акцентується на оцінці поточної ситуації в економіці наприкінці року, що враховує динамічний аспект і відображає результати у контексті процесів та тенденцій розвитку, що формувалися протягом останніх років [6].

Керуючись критеріями першого підходу, слід оцінювати результати економіки як незадовільні. З 4 найважливіших параметрів про-

гнозу на 2021–2023 рр., затверджених КМУ, не забезпечено досягнення 3 показників, у тому числі темпів економічного зростання, реальних грошових доходів населення, залучення прямих іноземних інвестицій, продуктивності праці, інвестицій в основний капітал та ін.

Крім зазначених показників, не можна не відзначити багаторазове перевищення прогнозного рівня інфляції та суттєву девальвацію. В результаті знизився доларовий еквівалент ВВП заробітної плати, пенсій та інших доходів населення, а зовнішня заборгованість держави та резидентів, номінована в іноземній валюті, та тягар її обслуговування, відповідно, зросли [7].

Тому Україна зосередилася на формуванні нової галузевої моделі національної економіки, яка вирішуватиме питання трансформації її індустріального суспільства в постіндустріальне відповідно до цілей сталого розвитку у післявоєнний період. Має відбутися структурна трансформація галузевої моделі економіки України, щоб підштовхнути країну до глобальної конкурентоспроможності в умовах сталого розвитку.

Уряди розвинених країн реалізують спеціальні програми з цифрової трансформації економіки та бізнесу в умовах Індустрії 4.0. Останній базується на кількох ключових технологіях: штучному інтелекті, роботизації виробничих і бізнес-процесів, аналізі великих даних тощо. Цифрова трансформація бізнесу передбачає реструктуризацію системи управління організацією бізнесу та низку управлінських рішень, а також застосування проривних технологій. Фірми можуть використовувати кілька способів. Перший – поступова трансформація, яка вважається неефективною, оскільки зміни в цифрових технологіях відбуваються занадто швидко. Другий – різкий і більш ризикований. Фірми якомога швидше збільшують свої внутрішні технологічні можливості, розробка цифрової стратегії компанії та повна зміна поточної бізнес-моделі.

Бізнес може застосовувати різноманітні проривні технології. Існують онлайн-стратегії та цифрові стратегії компанії. Онлайн-стратегія використовує цифрові активи компанії для максимізації її бізнес-результатів. Важливо діагностувати проблеми в бізнесі, розробити способи використання онлайн-активів для задоволення потреб, досягнення цілей фірми та зацікавлених сторін, визначити пріоритетність онлайн-ініціатив компанії, особливо в умовах шерінгової економіки. Головне – визначити здатність клієнта реалізовувати цифрові стратегії шляхом виявлення джерел загроз і можливостей для бізнесу та обґрунтування розподілу ресурсів та інвестицій у традиційну та цифрову стратегії.

Цифрова стратегія – це стратегія перетворення компанії на цифрову, в якій цифрова комунікація забезпечує взаємодію бізнес-організації зі своїми клієнтами, індивідуальні та персоналізовані пропозиції продуктів/послуг, прийняття рішень на основі даних під впливом змін у зовнішньому та внутрішньому середови-

щі. Цифрові стратегії також означають стратегії цифрових операцій, використання хмарних технологій, управління додатками. Вона буде ділові відносини через цифрові мережі, які підтримуються технологічними платформами корпоративного класу, що використовуються бізнес-організацією для підтримки критичних бізнес-функцій і послуг. Цифрова стратегія фірми вимагає зміни всього менеджменту розвитку глобального підприємництва України в контексті структурної трансформації цифрової економіки, особливо бізнес-моделі. Малі та середні підприємства можуть використовувати бізнес-моделі, орієнтовані на організаційні процеси та на цінність споживача. Бізнес-моделі, орієнтовані на процеси всередині організації, включають основні елементи системи управління: структуру організації, внутрішні процеси, інформаційні технології, винагороду та мотивацію, персонал і корпоративну культуру. Цифровізація стане основним інструментом у досягненні стратегічної цілі України та допоможе збільшити ВВП, забезпечити добробут, комфорт та якість життя українців на перспективу [8].

В умовах глобалізації інформаційні та цифрові технології є швидкою зміною зовнішнього вигляду міжнародної підприємницької діяльності. Цифрова економіка, яка використовує Інтернет-цифрові технології для виробництва та торгівлі товарами і послугами, стає все більш важливою частиною глобальної економіки. Швидкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій поклав початок «цифровій революції» в усьому світі, яка широко й глибоко вплинула на всі соціальні та економічні сфери. Компанії повинні керувати міжнародними операціями з точки зору попиту, оптимізувати методи управління та використовувати цифрові технології, щоб адаптувати розвиток управління міжнародними операціями до потреб глобалізації.

Вивчення моделі управління міжнародним бізнесом з точки зору попиту може зробити управління міжнародним бізнесом більш цілеспрямованим, ефективнішим та науковим. Традиційна міжнародна модель управління бізнесом більше не може задовольнити поточні потреби. Головною проблемою сучасної моделі управління підприємством є відсталість управлінського мислення, а методи управління відносно традиційними: це і відсутність глибокого розуміння економічної глобалізації, і невміння правильно планувати власний розвиток і розвиток міжнародного бізнесу. В умовах глобалізації багато компаній усвідомили важливість інноваційних можливостей управління, але залишаються ті, що одержимі традиційними методами управління та не бажають використовувати нові методи. Тому цифрові технології допоможуть вирішити цю проблему. Поява таких технологій у складний час забезпечила підтримку транснаціональним компаніям. Наприклад, онлайн-офіс і конференції можна використовувати як ефективні медіа для управління міжнародним бізнесом,

відображаючи більш гнучкі організаційні форми створення продукту та доставки, і можуть задовільнити диверсифікований і динамічний міжнародний бізнес-риннок.

Висновки. Отже, в умовах глобалізації компанії повинні зосередитися на навчанні управління міжнародним бізнесом з точки зору попиту, оновлення управлінського мислення, вдосконалення систем управління та повне використання «розумних» технологій і технологій великих даних для покращення управління міжнародним бізнесом. Для того, щоб сприяти розвитку глобального підприємництва України в контексті структурної трансформації цифрової економіки доцільно: залучати інвестиції в інфраструктуру, сприяти усуненню бюрократичних обмежень для впровадження технологій, полегшити доступ до капіталу, зокрема для малих місцевих фірм, які не можуть отримати прямих іноземних інвестицій, прийняти відповідні законодавчі акти та створити захищену інформаційно-комунікаційну систему, вдосконалити фіскальну політику, яка полегшить перехід працівників на нові умови праці, що вимагають цифрових навичок, підтримуючи та сприяючи підвищенню кваліфікації та перекваліфікації, розширити соціальний захист та розвиток допоміжних інститутів ринку праці, включаючи консультування з питань кар'єри та зайнятості, поширювати інформацію про ринок праці та розробити системи прогнозування потреб у навичках, щоб отримати краще розуміння різноманітного впливу цифровізації на ключові виробничі сектори та робочі місця, включаючи розвиток інституційного потенціалу та інституційних механізмів, які сприяють сигналізації про потреби ринку праці, покращити управління системами навичок, які сприяють загальнодержавному підходу та соціальному діалогу і зміцнюють спроможність систем освіти адаптуватися до нових навичок, на які є попит.

Наведені заходи не охоплюють весь комплекс проблем соціально-економічного розвитку у складний для України час, але послужать основою економічної стабілізації та збалансованого розвитку. Поряд із зазначеними, існують й інші важливі аспекти, які вплинуть на економічний розвиток нашої країни в перспективі.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Іванчук К. Стійкий економічний розвиток підприємства: теоретичне обґрунтування. *Економіка розвитку*. 2014. № 3 (71). С. 85–88.

2. Добрава Н.В., Основи бізнесу : навчальний посібник. Одеса : Бондаренко М.О., 2018. 305 с.
3. Україна і світове господарство: взаємодія на межі тисячоліть : навч. посібник для вузів / колект. автор. : А.С. Філіпенко, В.С. Будкін, А.С. Гальчинський, В.М. Геєць, В.А. Ющенко. Київ : Либідь, 2018. 470 с.
4. Офіційний сайт Світової організації торгівлі. URL: <https://www.wto.org> (дата звернення: 20.09.2023).
5. Світовий банк погіршив прогноз зростання глобальної економіки на 2023 рік. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3650475-svitovij-bank-pogirshiv-prognoz-zrostanna-globalnoi-ekonomiki-na-2023-rik.html> (дата звернення: 20.09.2023).
6. Прогноз економічного і соціального розвитку України на 2021–2023 роки : постанова Кабінету Міністрів України від 29.07.2020 № 671. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=98c3a695-56bb-42ba-b651-60ce1f899654&title=PrognozEkonomichnogoSotsialnogoRozvitkuUkrainiNa2021-2023-Roki> (дата звернення: 28.09.2023).
7. ВВП зростатиме, інвестиції скоротяться: основні економічні показники України в 2019–2022 роках. URL: www.slovoidilo.ua (дата звернення: 02.10.2023).
8. Україна 2030E – країна з розвинутою цифровою економікою. URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyucifrovoyu-ekonomikoyu.html> (дата звернення: 04.10.2023).

REFERENCES:

1. Ivanchuk K. (2014) Sustainable economic development of the enterprise: theoretical justification. *Ekonomika rozvytku*, 3 (71), 85–88. (in Ukrainian)
2. Dobrova N.V., & Osypova M.M. (2018) *Basics of business*. Odesa : M.O. Bondarenko. (in Ukrainian)
3. Filipenko A.S., Budkin V.S., Galchynskyi A.S., Geets V.M., & Yushchenko V.A. (2018). *Ukraine and the world economy: interaction on the threshold of millennia*. Kyiv: Lybid. (in Ukrainian)
4. Official website of the World Trade Organization. Available at: <https://www.wto.org> (accessed 20 September 2023). (in Ukrainian)
5. The World Bank worsened the global economic growth forecast for 2023. *Ukrinform*. Available at: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3650475-svitovij-bank-pogirshiv-prognoz-zrostanna-globalnoi-ekonomiki-na-2023-rik.html> (in Ukrainian)
6. Forecast of the economic and social development of Ukraine for 2021–2023: resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 29.07.2020 No. 671. Available at: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=98c3a695-56bb-42ba-b651-60ce1f899654&title=PrognozEkonomichnogoSotsialnogoRozvitkuUkrainiNa2021-2023-Roki> (in Ukrainian)
7. GDP will grow, investments will decrease: the main economic indicators of Ukraine in 2019–2022. Available at: www.slovoidilo.ua (in Ukrainian)
8. Ukraine 2030E is a country with a developed digital economy. Available at: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyucifrovoyu-ekonomikoyu.html> (in Ukrainian)